

VRTEC

VSEBINA k 1. številki: Radivoj Rehar: Po počitnicah — Esén: September na Krasu — Svjatoslav: Popotni (Pesmi) — Lea Fatur: Od bojne sekire do orala — Janko Samec: Medvedji lov — Zdravko Mikuz: Borba na smrt in življenje (Igra) — France Bevč: Prisljinjenec (Kavkaška pravljica) — Mali umetnik — Pouk in zabava — Vabilo na naročilo.

SLOVSTVO.

Wester-Žmitek: Razgled z ljubljanskega gradu. Pokrajinski opis s panoramo. Cena 10 Din. V Ljubljani, 1929. Založila mestna občina ljubljanska. To lepo knjižico vsem šolskim vodstvom in obiskovalcem najlepše ljubljanske razgledne točke gorko priporočimo. Dobrodošel pomoček bo vsem izletnim skupinam, da hočejo imeti nad Ljubljano in nad vso pokrajino preko Ljubljane popoln užitek. Cena je neverjetno nizka. Dobi se delce po vseh knjigarnah.

Uprava Vrta (Ljubljana, Sv. Petra cesta 80) ima še nevezan Vrtec 1922 (Din 7), 1925 (Din 10), 1926 (Din 14), 1926/27 (Din 14), 1927/28 (Din 14), nevezan Angelček 1921 (Din 4), 1924 (Din 5), 1925 (Din 6), 1926 (Din 8), 1926/27 (Din 8), 1927/28 (Din 8), vezan Vrtec 1922, 1924, 1925, 1926, 1926/27, 1927/28 in vezan Angelček 1919, 1921, 1922, 1925, 1926, 1926/27, 1927/28, 1928/29.

V Jugoslovanski knjigarni se dobe poleg navedenih še Vrtec (vezan) 1910, 1911, 1913—1917, 1921; Angelček (vezan) 1895, 1906, 1908, 1912—1916, 1925.

Vrtec s prilogo Angelček (10 številčk) stane za leto 1929/30 Din 22, Angelček sam Din 8.

Urednik in izdajatelj: Jožef Volc, stolni kanonik v Ljubljani, Pred škofijo številka 8. Rokopisi in rešitve naj se pošiljajo na »Uredništvo Vrta in Angelčka« v Ljubljani, Pred škofijo št. 8.

Naročnino sprejema »Uprava Vrta in Angelčka« (dr. Jožef Demšar) v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 80. — Čekovni račun uprave št. 10.470.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.

*Priloga
do programa
znanstvenih
priloga*

VRTEC

LETNIK 60

UREDIL

JOŽEF VOLC

V LJUBLJANI, 1929/30

IZDALO DRUŠTVO PRIPRAVNIŠKI DOM

NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA

ARTEC

III, B, 28137, f

JOŽEF VOLČ
Tse pravice pridržane.

V LJUBLJANI 1952/50

IZDALO DRUŠTVO LITVANSKIH KNJIŽNIKOV

ZALISYN 7 JUGOSLOVANSKI TISKARSTVO

Kazalo.

Stran

Stran

PESMI:

Po počitnicah (Radivoj Rehar)	1
September na Krasu (Ešén)	2
Popotni (Svjatoslav)	2
Medvedji lov (Janko Samec)	6
Nedolžnost (Silvin Sardenko)	17
Mladi umetnik (Fr. Rojec)	18
Mati poje otroku (Ksaver Meško)	19
Pastirica (Gustav Strniša)	25
Obisk v jeseni (Janko Samec)	26
Legenda o Krasu (Janko Samec)	28
Verne duše (Danilo Gorinšek)	33
Klopotec v jeseni (Janko Samec)	34
Pastirska pesem (Svjatoslav)	34
Štiri rožice (Silvin Sardenko)	38
Nedica (Janko Samec)	39
Pod noč (Danilo Gorinšek)	44
Otrok in solnce (Ksaver Meško)	49
V burji (Janko Samec)	50
V pozni jeseni (Radivoj Rehar)	50
Otrok pred Marijo (Silvin Sardenko)	51
Večer v predmestju (Svjatoslav)	57
Božična radost (Radivoj Rehar)	65
K nam pride Jezus (Svjatoslav)	66
Novo leto (Danilo Gorinšek)	66
Marijina pesem (Silvin Sardenko)	67
Kam (Uiva)	81
Ob peči (Griša)	82
V srebrni zimi (Albin Čebular)	82
Beseda večne ljubezni (Silvin Sardenko)	83
Črni vrani (Radivoj Rehar)	88
Stojan na lovu (Fr. Ločniškar)	90
Ptičeva zimska pesem (Svjatoslav)	93
Naš ded je romal (Svjatoslav)	95
Najsvetejši (Angelar Zdenčan)	97
Pesem dobre matere (Janko Samec)	98
Misel na mater (Ivan Albrecht)	98
Marec na Krasu (Ešén)	99
Trobentice (Danilo Gorinšek)	105
Nova zima pod klanecem (Svjatoslav)	109
Solnce in cvetke (Ksaver Meško)	115
Prebujenje (Gustav Strniša)	114
Kukavica (Danilo Gorinšek)	114
Ecce homo — glejte človek (Silvin Sardenko)	115
Mornarji (Svjatoslav)	125

Pomladna pesem (Griša)	126
Otrokova večerna pesem (Janko Samec)	129
Marija z Barbane (Janko Samec)	130
Kraljeva družina (Silvin Sardenko)	131
Ave Marija (Angelar Zdenčan)	136
Igra kovačev (Janko Samec)	145
Vetri in pastirji (Radivoj Rehar)	146
Medved v gori (Svjatoslav)	146
Jurij s pušo in zmaj (Radivoj Rehar)	157

POVESTI, PRIPOVEDKE, POPISI, PRILIKE IN BASNI:

Od bojne sekire do orala (Lea Fatur)	5, 20, 35, 52, 68, 84, 100, 116, 132,	147
Prislinjenec (France Bevk)		11
Moja lipa (Bistriška)		27
Pismo svetemu očetu		29
O sinčku Binčku (Lea Fatur)		41
Sveti Miklavž (Bistriška)		56
Lilijana Meduška in vešča Črnuška (Radivoj Rehar)		58
Rokodelstvo (Jožef Gruden)		61
Čez trideset let (J. E. Bogomil)		89
Idrijska (Ksenija Prunkova)		91
Tatarski jezik (France Bevk)		92
Otok svetega Brandana (Lea Fatur)		104
Volčji davek (Lea Fatur)		120
Čudoviti godec (Br. Grimm-Fr. Bevk)		137
Pravljica o dečku in sreči (Milica Š.)		139
Plemič Vsemogoč (D. D.)		151
Elektra in njen nakit (Janez Samotar)		152
Delo ni sramotno (Črtomir Zorec)		154
Nočni gost (Ciril Poderžaj)		155

ZEMLJEPISNI, ZGODOVINSKI, ŽIVLJENJEPISNI SEŠTAVKI IN DRUGO:

Na Gorenjsko! (Bistriška)	15, 31, 47, 63, 79, 95, 111, 127, 143,	159
Spomin na Francoze (F. L.)		59
Iz zgodovine kranjskih trgov († Leopold Podlogar)		107, 123

DRAMATIČNE IGRE:

Borba na smrt in življenje (Zdrav-ko Mikuz)	7
Še bo lepo! (Silvin Sardenko)	72

KORISTNI NAUKI:

Mladinski novičar	30, 62, 94, 126,	158
Modrost v pregovorih domačih in tu-jih	15, 31, 47, 65, 95,	111, 127, 145, 159

Zakaj in kako naj varčujem (Erna Česnik)	122
ZABAVNE IN KRATKOČASNE STVARI:	
Mali umetnik	15, 45, 109, 141
Uganke, skrivalnice in drugo	16,
32, 48, 64, 80, 96, 112, 128, 144	
Rešitve	25, 48, 64, 80, 96,
112, 128, 144, 160	
Slovstvo: Ovoj št. 1, 5, 6, 8, 9.	
Vabilo na naročbo	16 in za Kazalom.
Naši razgovori (Na ovojih)	

Našim dragim prijateljem!

Sto številko zaključuje vaš zvesti tovariš »Vrtec« sooj šestdeseti letnik. Pač izreden in pomemben dogodek: šestdeset let lista za slovensko mladino. Kje so možje in žene, ki so mu stali ob zibelki in ga spremljali v prvih desetletjih kot naročniki, bralci in sodrudniki! Nepozabni Tomšič, veliki prijatelj mladine Levstik, preblagi Kržič! Dolga dolga leta so z »Vrtecem« rasli in ga ljubili možje, ki so pozneje zavezali vodilna mesta v našem sloovstvu: Finžgar, Cankar, Kette, Župančič, Sardenko, Meško in skoro nepregledna vrsta drugih.

Tudi vi, po burni dobi naš sedanji mladi rod, se našega lista oklepate z ljubeznijo. To vemo in to nas veseli ter spodbuja k nadaljnemu nezmanjšanemu delu. Ob tej uri, ko se pripravljamo za vstop v sedmo desetletje, se vam, dragi naročniki in čitatelji ter vsi, ki ste se trudili za razširjenje lista, za vašo ljubeznilno pozornost, za vašo naklonjenost iz srca zahvaljujemo in se vam še za naprej najtopleje priporočamo. Ostanite nam zvesti in mi vam bomo zvestobo vračali. Privedite pa tudi, prosimo, novih prijateljev v naš krog, ker naše geslo je: Nikdar nazaj, vselej naprej!

Naša iskrena zahvala pa naj velja na tem mestu tudi vam, sodrudnice in sodrudniki naši, ki ste nas v letu 1929/30 pridno zalagali z mikaonimi risbami, povestmi, prijetnimi pesmicami, koristnimi in zabavnimi sestavki ter zagonetkami. Mnogo lepega, veliko koristnega ste nam podali, in ker smo uverjeni, da nas boste podpirali še naprej, lahko mirno zatrdimo, da bo »Vrtec« tudi v svojem enainšestdesetem letniku lep, pester in v vsakem pogledu dober mladinski list. Uredništvo in uprava bosta, s podporo naših priznanih sodrudnikov, z nezmanjšanim veseljem vršila svojo dolžnost: potrebna pa nam je tudi pomoč naših naročnikov in bralcev, kajti čim več zvestih naročnikov, toliko lažje, toliko uspešnejše bo delo za procvit in napredek najstarejšega slovenskega lista za mladino.

Vrtec in Angelček (10 številki: september—junij) skupaj staneta 22 Din, Vrtec sam 14 Din, Angelček sam 8 Din. — Naročnino sprejema Uprava »Vrtca« v Ljubljani, so. Petra cesta šte. 80. — Čekovni račun uprave ima številko 10.470.

1 9 2 9 / V R T E C / 1 9 3 0

Radivoj Rehar: Po počitnicah.

*Prešli so dnevi solnčnega poletja,
minil je svobode, radosti čas
in nas od iger, trat in polj in petja
dolžnosti stroge kliče spet ukaz.*

*Na loki cvetke sklanjajo glavice,
izza gorá že veje proi hlad;
molčijo v logu prej vesele ptice,
odšli metulji z rosnih so livad.*

*Že lastovice zbirajo se v jate,
odpravljajo čez daljno se morjé;
ugašajo na nebu zarje zlate,
drevesa v gozdu tiho rumené.*

*In kot metulje drobne in cvetice
i nas ostablja čar poletnih dni
in kakor v jate ptice lastovice —
v razrede šolske zbiramo se mi.*

*Zdaj knjige bodo — pisane nam loke
in uk zabava bo nam in radósti,
vsak dan bolj v tajnosti globoke
vtopí nam duše — šiva učenost...*

Esén: September na Krasu.

Ob poti sama bela ajda
v bledozlatem solncu šumi,
zadnja topla sapica pihlja,
po medu diši — — —

Oj drobne čebelice, zdaj bo medú
na kraškem polju!
Ne bom vas motil pri delu, sestrice,
pri delu vašem in dobrovolju.

O Kras, kako lep si spet!
Belo grozdje in vijolčasto,
sladki med nam ponujaš,
da je presrečen kmet.

In tam daleč na rjavem polju
se turščica v banderah postavlja,
na zlatem zelenoovitem storžu
kmeta, kmetico pozdravlja.

To zlato zrnje bo dalo pogáčo,
potičo rumeno,
z medom poslajeno —
kaj hočemo več?
Ali ni vsa narava
kot angel Gospodov,
dobrote deleč?

Svjatoslav: Popotni.

Zvezda vzhaja nad planino,
Jezus Kristus gre v dolino,
Jezus križ na rami nosi,
prenočišča v vasi prosi.

Majejo z glavo bogati:
V naših hišah ni prostora,
polne kašče, kleti polne
in berač je vsak — pokora.

Vrata so odprli revni:
Težka je beraška cesta.
Sedem nas je v nizki izbi,
še za osmega bo mesta.

Jezus Kristus dvigne roko,
bajte vzrastejo visoko,
oj visoko do neba,
prav do solnca božjega.

Lea Fatur: Od bojne sekire do orala.¹

1. Vranjeglavci plešejo bojno kolo.

kikikiiii!«

Divje se razlega ta bojni krik po rebri ob Kačjem jezeru. Slišiš žvenket sulic in sekir, vrišč otrok in žensk, topot konj, lajež psov. Vrane na starih smrekah po rebri hreščijo, pripovedujejo papigam na travnati ravnini za reko: »Bili se bodo! In me jim bomo izpile oči!«

Orel nad skalnim gorovjem se je ustavil v letu. Motri jezdeca, ki se vzpenja na rjavcu v breg. Zažvižga in se dvigne visoko v zrak. Vrane zahreščijo: »Poglejte belega človeka v mokasinah (indijanska obutev) in v kožnati kamižoli! Ima palico, ki grmi, in orlovo pero za klobukom. Bele kože je, pa vendar glavlar! Kaj hodi k Vranjeglavcem? Ubili ga bodo, me nu bomo pa izpile črne oči.«

»Pridirjal je po ravnini!«, klepečejo papige. »Prepihal ga je jutranji veter in zmočila rosa noči. Od Črnonožcev prihaja!«

»Pa naj gleda, kako pride v vas!« se zasmeejo vrane. »Na desno je voda, okoli pa plot iz debelih hlodov. Zaprli so se Vranjeglavci, da jih ne prehitijo Črnonožci.«

»Vemo, vemo!« se bahajo papige, »to je vse zaradi Sokola, glavlarjevega sina, ki so ga Vranjeglavci ubili; zaradi Nikure, glavlarjeve hčerke, ki so jo Vranjeglavci ugrabili.«

»Vranjeglavci so zalotili Sokola na svojem lovišču,« zavračajo vrane, »in zdaj se bodo pobijali Vranjeglavci in Črnonožci, požgali vasi, in prazna pogorišča bodo dom lisic in volkov.«

Jezdec se je ustavil, kakor da ume pogovor vran in papig in bojni krik iz vasi. Globoko vzdahne: »Prav pravijo vrane... Vendar upam, da bodo vročekrvni protivniki tostran in onstran poslušali poročilo glavlarjev in spet pokopali bojno sekiro, dokler ne mine veliko zborovanje. Zelo bi me potrla, ko bi ne dosegel moj blagi prijatelj Friderik, da se združijo indijanska plemena ob Kačji reki in Gorenjem jezeru, ob reki Misuri in Misisipi, da se uklonijo križu, ki jim bo jamstvo njih časnega in večnega obstoja. Oj, koliko temè in divjaštva je še tod, koliko upravičenega sovraštva do belih mož, ki jemljejo ubogim Indijancem njih posest in jih poživinijo z gorečo vodo (žganjem)!«

Prodril je beli mož skozi grmovje, ki je zapiralo košato in bodečo pot navzgor. Prispel je na planoto, pred ograjo, ki je skrivala in varovala indijansko vas. Krik in vrišč mu je udaril še bolj razločno v uho. Razločil je glas, ki je tulil: »Vzemimo jim skalpe (kožo z glave), priveržimo jih k drevesu! Zmagali bomo. Veliki duh se posmehuje Črnonožcem, ki ne poznajo meje lovišč. Njih žene bodo pométale naše vigvame (koče), njih otroci ne bodo poznali imen svojih očetov, njih čarovnik je hlapec zlih duhov...«

»To bo vaški čarovnik!« se je nasmehnil beli jezdec. »Dobro jih navdušuje za slabo delo! Pa kaj je to — kakor glasek majhnega dekletca? In glas kakor dečka? Kaj pravita?«

¹ Povest je iz časa Baragovega misijonarjenja med Indijanci. Viri: Popis navad in zadržanja Indijanov Polnočne Amerike. Spisal v nemškem jeziku Friderik Baraga, misijonar pri Očipve Indijanih na otoku Gorenjega jezera. Natisnil l. 1837. Jožef Blaznik. — Dr. Vončina: Friderik Baraga, prvi kranjski apost, misijonar in škof med Indijani v Ameriki. — Panorama d. Universums. Prag. 1836—1842. — Ill. Blätter.

Dekletce vpije: »Utala streljala, Utala vzela skalp Črnonožcu grdemu!« In deček se ponaša: »Utalisi prestrelili ptico v letu...«

»To je indijanska bahavost!« si zatrjuje beli mož, »že vem: Glavarjeva otroka sta to: Utala in Utalisi! Slovita po svojem razumu. Prijatelj Friderik pravi, da so indijanski otroci presenetljivo razumni. Utalisi — morda je on tisti, ki ga potrebuje izumirajoči indijanski rod? Pa pogledjmo, kod bi se prišlo do Dolgolasa.«

Jezdec pozorno motri gosto grmovje ob močnem plotu. Konj sili z glavo na kraj, kjer je kup suhega trnja. »O ti prebrisani Indijanci in njih plot!« zmaje jezdec glavo, stopi s konja in se stisne med živo in mrtvo trnje. »Sva že našla prehod, Rjavko,« reče zadovoljno in potegne konja skozi presledek v plotu. V nos mu udari močan vonj posušenih kož, pečenega bivoljega mesa in medvedjega mozga. Jezdec priveže konja za rogovilo v plotu, vzame puško v roko in zamrmra: »So si že namazali svoje dolge lase — ponosni so nanje! Napekli so si mesa za slavnost odhoda in za na pot. Kož niso prodali, dasi gre že na poletje — ravno prav, pregovorim tem lažje Dolgolasa za pot h Gorenjemu jezeru!«

»Ukikikiiii!« se spet razleže po vasi — edini belokožec v njej gre ob kočah in se ustavi in prikrije za krilom zadnje. Pozorno opazuje divje lepo sliko pred seboj.

Okoli oklešččenega drevesa sredi velikega travnika drvi kakih petdeset jezdecev. Mečejo sulice in sekire v drevo in ob metanju zamolklo kričijo. Kakor da leti oblak vran, vihrajo okoli jezdecev njih dolgi lasje. V letu je vidna tudi glava z obročem hermeline in orlovih peres. Za tem prvim krogom se vrtili krog žensk, otrok in psov. Ona otroka na konju sta Utala in Utalisi? Mahata z lokom in vreščita in smejeta se, kadar priletita mimo dveh žensk, ki sta na samem. Po obleki in vedenju bo prva glavarjeva žena — lice kaže: iz rodu Mandanov — druga bo pa Nikura, ugrabljena Črnonožka, Zdaj stopi k njima našemljena postava — vaški čarovnik. Vrtili se, kakor da je pijan. Tuli in obrača s črnim krogom obrobljene oči in pači svoj črno-rdeče namazani obraz, da je gledalk strah. Od glave mu visi po hrbtu oglavnik iz ptičjega perja, v roki vrtili šiškvo, ropotuljo iz kačje kože, znak čarovniške časti. Najvišjega znaka indijanske čarovniške in zdravilske časti, ki se zove kvašiši, pa nima.

Čarovnik plane v skokih pred Nikuro. Pred njo ropota in vpije, kazoč na drevo:

»Na muke ž njo! Njen stok bo prebadal srce njenega očeta. Iztrgam ji srce in ga pošljem staremu Sokolu... Na drevo ž njo!...«

S svojimi kremplji se zadere v ramo mladi deklici, ki išče s plahimi očmi pomoči. Povleče jo par korakov...

Ustavi ga pa roka, ki je zamahnila s puškinim kopitom po njegovi, in glas, ki mu veli v očipvanskem jeziku: »Pusti deklico!«

Čarovnik pogleda predrznega tujca in zatuli: »Bela koža! Ti si prišel, da odvedeš sužnjo? Prijatelj Črnonožcev, ti pojdeš še pred svojimi prijatelji v smrt! Na drevo ž njim!«

Nastane vrišč, hujši od prejšnjega. »Črnonožci so tu!« zakričé ženske in se raztepo v hiše. — »Bela koža je tu!« javkajo otroci. — »Bela koža,« vpije in maha s prosto roko čarovnik. »Ta je eden tistih, ki nam kradejo zemljo! Naj joče njegova mati!«

Bliskovo naglo izdere čarovnik nož izza pasa in ga zavihti...

Tedaj zagrmí za čarovnikom glas: »Stoj!« In spet: »Stoj!« zadoni iz otročjih ust. Kakor mlad tiger se zažene Utalisi v čarovnika. In med čarovnika ter Belo kožo smukne drobno dekletce z majhnim lokom v roki. Čarov-

nik se obrne. Pred njima je glavar Dolgolas. Ponosno je vzravnan na konju, črni lasje mu visé po ramah in pokrivajo konju hrbet. Čarovnik hiti:

»Tvojo sužnjo hoče odvesti! — Zmenjen je s Črnonožci! — Pazi, ako ne čakajo, da jim pomore v vas! — — Umreti mora!«

Spet seže po nožu. Utalisi ga prime za grozečo roko, Utala mu pa zažuga z lokom:

»Vači (čarovnik) grd mož! Utala streljala!«

Glavar Dolgolas motri mladega tujca, ki stoji mirno pred besnečim čarovnikom, in vpraša strogo:

»Je res to, kar pravi hopovači (čarovnik)? In kako si prišel k nam?«

Tujec si pogladi male brčice in se nasmehne: »Je in ni, veliki glavar! Ta moj tovariš je malo nagel...« Seže nato v žep svoje usnjate srajce in pomoli čarovniku pod nos ropotuljico iz kačje kože. Čarovniku zastane dih — zazija...

»Kako pravijo mojemu belemu bratu?« se vznemiri Dolgolas. »Razen Catlina Angleža, ki me je slikal, je bil deležen samo še eden naše čarovniške časti.«

»In on je, ki te pozdravlja, glavar Dolgolas.«

»Smail-pok!« (veliki krotitelj kozave bolezni) vzklikne glavar veselo in zažvižga. V hipu je s konja pa stisne belokožcu roko. S konj so poskakali tudi drugi možje, ki jih je zdramil iz oprezanja glavarjev žvižg. Vsi se rinejo k mlademu možu, mu stiskajo roko in se veselí: »Nohamo! Veliki glavar črne bolezni!«

Ženske pritekó iz hiš in zaplešejo: »Lepa Bela koža je pri nas!«

Janko Samec: Medvedji lov.

Na gradu tolminskem visoka gospoda
se zbrala nekoč na veseli je pir;
med žejnimi gosti je vinska posoda
iz roke šla v roko od jutra v večer.

Kesno je ponoči šumelo vsem v glavi
od krika in vika in vinskih duhov.
Tokrat gospodar se pred družbo postavi
z vabilom: »Kdo z mano gre jutri na lov?«

»Vsi moji gozdovi so polni zverjadi
izbrane ... saj lov moj vsakdanji je kruh.
Če srečam medveda, po stari navadi
doméniva brž se za zimski kozuh.«

Neverno se družba v gospoda ozira,
tu ... tam na obrazih prikaže se dvom — —
A grof se postavlja: »Če vam do večera
ne ubijem medveda, pa šema naj bom!«

Ko jutro zasine, vsi v gozd se z gonjači
odpravijo uživati ta lovski prizor,
kako bil z medvedom bo grof se domači —
Vsak zlezal na smreko je, brest ali bor.

Le grof se junáško na stražo postavi
sred jase okrogle pod zeleni hrast
in misli junaške rojé mu po glavi,
kako se bo spravil nad sivo pošast.

Hu, glej jo ... hu, hu! — Iz grma lomasti
naravnost kar nadenj medvedji jo strah ...
Zdaj grof nima sebe več trdno v oblasti —
pa stisne k drevesu kot otrok se plah.

Že sivec kosmati od glada in jeze
mu brunda in brunda grozeče v uho —
Grof nič ne pomišlja ... kar more, brž zleze
kot opica spretno na varno drevo.

In, hembrana smola! res, šlo ni drugače ...
(sicer bi končal bil v medvedjih zobeh!):
Pri begu junaškem si strgal je hlače,
oj žametne hlače vsem gostom v zasmeh!

Zdravko Mikuž: Borba na smrt in življenje. (Igrica za otroke.)

Osebe:

Smrt (*ogrnjena z belo rjuho, ima koso na rami, bled obraz*).

Bolezni (*so črno oblečene. Vsaka ima na glavi temno ruto, zavezano kot kapico, spredaj bel napis, n. pr. Legar, Kolera, Griža itd.*).

Gospodinja in njene spremljevalke (*so napravljene belo ali v narodnih nošah. Vsaka ima svoj znak: Dekla milo in perilnik, Snaga metlo... Zdravnica ima brizgalko. Dobro je, če imajo bolezni primerne maske*).

— — —

Gospodinja (*ima na stolu malega otroka, ki predstavlja pacienta. Poleg nje stoje njene spremljevalke: Snaga, Svetloba... Dekla in zdravnica*).

Smrt (*nastopi s svojimi pomočnicami, boleznimi, sredi odra in začne*): Odkar sta me priklicala na svet Adam in Eva, neprestano kosim in se ne oziram ne na mlado ne na staro. Tu vzamem berača, tam bogatina, pobrem čvrsto dekle in krepkega mladeniča. Najljubši so mi pa majhni otroci. Upam, da bom s svojimi zvestimi pomočnicami kmalu ugonobila vse človeštvo. (*Bolezni prikimajo. Smrt gospodinji:*) Česa pa iščeš tu, gospodinja?

Gospodinja: Ničesar. Tebe preganjam!

Smrt: Oho! Ti uboga reva! Moje pomočnice so sicer boječje, pa naj jaz pošljem le eno nate, padla boš ti in vse tvoje služabnice. Le ena mojih poslank naj te zgrabi, in jaz se te dotaknem s koso — mrtva boš.

Gospodinja: Tebe dobro poznam, Smrt, in vem, da dobiš vsakega človeka enkrat v pest. Toda tvojih dekel se baš ne bojim. Le naj pokažejo, kaj znajo!

Smrt: Dobro, bodi! Poskusi se z njimi in če mi jih poženeš iz sobe, bom šla za njimi tudi jaz. (*Bolezni:*) Stopi semkaj, Legar, in povej, kako mi služiš!

Legar (*stopi pred gospodinjjo, se ji prikloni in pravi*): Ako me hočeš dobiti v svojo hišo, pij vodo iz vodnjaka, kamor se sceja nesnaga. V taki nesnažni vodi je moj dom. Rad se naselim tudi v mleko, ki ga je pomolzla dekla v nesnažno posodo, oprinem se kruha in drugih jedil, ki niso snažna. Ko sem pa enkrat človeku v želodcu, se skrivam v njem do tri tedne, preden mu pokažem svojo moč.

Smrt: In ta moč je silna!

Legar (*nadaljuje*): Kogar primem, ga jame boleti glava in jed mu ne diši. Telesna toplota mu naraste na 39 do 40 stopinj. Kašlja, ima drisko. Jezik mu je suh, prevlečen z umazano kožico, po životu se pokažejo bolniku rdeči madeži. Ako svojo moč razpasem, zgubi bolnik zavest in do dva tedna ga napada omedlevica. Če mi priskoči na pomoč še sestra pljučnica, noben bolnik ne uide tej-le. (*Pokaže na Smrt.*)

Smrt (*gospodinji*): No, kaj premoreš, gospodinja, zoper to bolezen, mojo pomočnico?

Gospodinja (*pokliče Snago*): Stopi sem, Snaga! Povej, kakšno vodo nam vedno donášaš v hišo?

Snaga: Čisto studenčnico ali vodo iz čistega vodovoda.

Gospodinja: V kakšni vodi pomivaš posodo?

Snaga: V prevreti.

Gospodinja: Kako nam pereš perilo?

Snaga: Vedno v žehti. Perilo pomakam v vrelo vodo; perilo bolnikov pa perem posebej.

Legar (*se obrača, kakor bi hotel pobegniti*).

Smrt: Oj, ne vdaj se, Legar! V hišo te lahko zanese na videz popolnoma zdrav človek. Kako pa takrat, gospodinja?

Gospodinja (*pokliče zdravnico*): Gospa zdravnica, ali bi cepili bolnika s serumom?

Zdravnica: Z veseljem, gospodinja! Le pokličite me pravočasno!

Legar (*zbeži, ko zagleda zdravnico*).

Smrt (*zaničljivo*): Saj sem rekla: Moje služabništvo je preveč boječe! — Griža, ti sèm! Povej, kako mi služiš!

Griža: Po nesnagi na rokah, na jedi in na obleki, pridem v človeka in se naselim v debelem črevesu. Tam napravim gnojne mehurje. Bolnika gonim na potrebo toliko časa, da gre od njega sama kri. Ko ga tako oslabim, da ne more več jesti, ne uide tej-le. (*Pokaže na Smrt.*)

Smrt (*prikima, gospodinji*): No, kaj premoreš, uboga gospodinjica, zoper to mojo pomočnico?

Gospodinja (*pokliče Snago*): Stopi sem, Snaga! (*Smrti*): Glej, s to-le bom sprejela tvojo pomočnico. (*Griža se skriva.*)

Smrt: Oj, ne plaši se, Griža! Saj si že lahko v človeku, preden pride Snaga!

Gospodinja (*pokliče zdravnico*): Gospa zdravnica, ali bi cepili bolnika s serumom?

Zdravnica: Z veseljem, gospodinja, le pokličite me pravočasno!

Griža (*zbeži skozi vrata*).

Smrt: Moje služabništvo je res preveč boječe. — Kolera! Povej, kako ti služiš meni!

Kolera (*se prikloni gospodinji*): Jaz sem prišla v te kraje iz Azije. Tam me poznajo že več tisoč let. Stanujem najrajši v blatu in grdih pljunkih. V človeka zlezem z vodo in jedili ter se naselim v črevesju, kjer se skrivam dva do osem dni, preden pokažem svojo moč...

Smrt: ...ki je silovita!

Kolera: Bolnik, ki se vanj naselim, dobi suho, vijoličasto kožo, posebno okrog oči. Oči so vdrte, usta suha, v mečih povzročam krče, telesno toploto znižujem do 32 stopinj. Bolnika napade griža, srce mu oslabi in kmalu lahko sporočim Smrti: Tvoj je! Od sto ljudi, ki jih napadem, jih končam skoro polovico.

Smrt: Ali slišiš, gospodinja?

Gospodinja (*pokliče svoje spremstvo*): Svetloba, Lizol! (*Kolera se obrne proti vratom.*)

Smrt: Kaj bo Svetloba! Kaj Lizol!

Gospodinja: Gospa zdravnica, ali bi cepili mojo družino s serumom?

Zdravnica: Z veseljem, gospodinja, le pokličite me pravočasno!

Smrt (*Koleri*): Kjer družina še ni obolela, cepljenje morda res kaj pomaga. (*Koleri:*) Idi! — Sèm ti, škrlatinka! Povej, kako mi služiš!

Škrlatinka: Jaz in moje sestre: ošpice, rdečice, koze, norice in pegavica, napravljamo na bolniku izpuščaje. Posebno se pa ljudje mene boje zato, ker po meni oboleli človek, četudi ozdravi, še čez mesece lahko okuži drugega človeka. Pridem pa vanj skozi usta.

Smrt (*gospodinji*): No, kaj boš premogla zoper škrlatinko, gospodinjica?

Gospodinja: Ako bom imela takega bolnika, mu bom sama stregla v posebni sobi; kuhala, pomivala in prala bom sama in nikogar ne bom pustila v sobo. Tudi zase bom poskrbela ...

Smrt: Nič ne rečem. Kako boš pa spoznala škrlatinko?

Gospodinja: To naj ona pove!

Smrt (*Škrlatinki*): Govori torej!

Škrlatinka: Jaz napadam najrajši mladino med tretjim in petnajstim letom; zgrabim pa včasih tudi starejše. Deset dni si pripravljam stanovanje, potem pa zgrabim na ta način, da začne otrok bljuvati in začuti v grlu močne bolečine. Drugi dan mu izpustim po vsem životu rdeče pike, ki se združijo v škrlatnordeče lise — le na dlani, na podplatih in okoli ust ostane koža bela. Bolnikov jezik je na koncu podoben rdeči jagodi. Po preteku prvega tedna izpuščaj obledi in bolnik se začne luščiti. To traja šest tednov. Lušči se pa koža v velikih krpah. Z vsako luskinico se pa lahko zastrupi drug človek. Ako jaz, Škrlatinka, nisem sama dovolj močna, mi pomaga še sestra Angina, da lahko rečem Smrti: Le po njem!

Smrt: Ali slišiš, gospodinja? Kaj praviš na to?

Gospodinja: Ako ne bom imela sama časa streči bolniku, ga bom oddala čimbrž v bolnico. Kolikor je meni znano, tam večina takih bolnikov ozdravi, ker imajo najboljšo postrežbo. Vem pa tudi, da ne zbolijo več za to boleznijo, kdor jo je enkrat prestal.

Škrlatinka (*se bojazljivo umika v ozadje*).

Smrt (*Škrlatinki*): Torej ti tudi —? Le poberi se! (*Škrlatinka odide.*) Povej mi, gospodinja, kako ločiš ošpice od škrlatinke?

Gospodinja: Ošpice se prično z vročino, z nahodom, očesnim katarom in malenkostnim kašljem. Največ izpuščajejev je ravno na obrazu, ki postane ves zabuhel. Pri škrlatinki so pa bolnikova lica polna rdečih pik.

Smrt: Ti si res premetena! Ugnala si mi že nekaj pomočnic. Ne boš mi pa vseh. Hej, Osepnice!

(*Pridejo Osepnice in se priklonijo.*)

Gospodinja (*se nasmehne*): Ne bo nič! Moja družina je že vsa cepljena za boj proti osepticam.

Osepnice: Prosim, gospa, koliko časa?

Gospodinja: Otroci so bili cepljeni tekom zadnjih petih let, starejši pa že večkrat.

Osepnice (*Smrti*): Dovolj, Smrt, da odidem. Tu nimam moči.

Smrt (*je jezna*): Tudi ta je strahopetka! Sramota! (*Gospodinji*): Bo mar sodnemu dnevu zvonila tvoja družina? Kaj pa, če pokličem Pegavico ali Pegasti legar? Od sto obolelih jih pade petnajst do dvajset pod mojo koso.

Gospodinja: Tudi te šibe božje me ne bo strah. Davno že vem, da prenašajo to bolezen uši. Kar Snago in Vročino, svoji spremljevalki, pokličem, pa se pomenimo.

Pegavica (*odide*).

Smrt (*jezna*): Davica! (*Davica se prikloni.*) Povej, kako mi služiš?

Davica: Jaz se najrajši lotim otrok od drugega do desetega leta. Zgrabim pa tudi odrasle. Naselim se v grlu, in to najprej na obeh bezgavkah. Vnameta se. Na njunih koncih se napravi umazana belkasta koža, ki se ne da odtrgati. Ako odpade ta kožica v osmih dneh, bolnik res okrevaja: če se začne gnojiti, mi prihiti pomagat še pljučnica, in če pride gnoj v sapnik, bolnika izročim Smrti: Pokôsi ga! (*Se prikloni Smrti.*)

Smrt: No, gospodinja! Ali mi boš tudi to pomočnico zapodila?

Gospodinja: Gospa zdravnica, prosim, imate li Behringov serum?

Zdravnica (*pokima*).

Davica (*steče skozi vrata*).

Smrt (*jezna*): O ti zajčja kri! — Snedla bi se! — Ali naj pokličem še »Oslovski kašelj«?

Gospodinja: Huda bolezen je to in precej otrók pomrje za njo. Toda pri dobri postrežbi otrok ozdravi, če ni preveč slaboten. Neka družina je poslala takega otroka iz dolensjske ravnine v idrijske hribe, pa je bil že drugi dan zdrav.

Smrt: Ali naj ti postrežem z Influenco?

Gospodinja: Res, veliko ljudi si že pomorila z njo, zlasti leta 1918. in 1919. Posebno nevarna je Influenca pijancem. Toda, če ostane bolnik v topli sobi in pije domače čaje ter se varuje prehlada, preboli v dobrem tednu tudi to bolezen.

Smrt: Misliš, gospodinjica, da me boš s čaji premagala? Hej, pomočnica Jetika! Povej, kako mi služiš!

Jetika (*pride in se prikloni*): Zovem se tudi Sušica. S ponosom povem, da izročam Smrti več ljudi ko vojska in vse druge moje tovarišice. Jaz delam po tihem. Še opaziti ni, da sem že v hiši, ker ne razburjam ljudi z grdimi pikami in lisami. Ne vržem človeka takoj na posteljo, temveč se tajno naselim vanj skozi usta ali skozi nos ter delujem počasi, mesec za mesecem, leto za letom. Ko pa človek zapazi, da me nosi v sebi, je pogosto že prepozno. Takrat zakličem smrti: Ne uide mi! Pa se preselim po obleki ali orodju rajnega do kakega sorodnika, in čez leto dni je spet v hiši mrlič.

Smrt (*kima ves čas zadovoljno*): Ti si mi res delavna pomočnica! Izmed vseh najboljša! Ko bi tebe ne imela, kaj bi počela?

Gospodinja: Le hvali jo! Res ti je delavna pomočnica, kjer so ljudje neprevidni in nepoučeni. Toda sredstev zoper jetiko imam dovolj. Zdrava hrana, Snaga, Svetloba, Solnce! In gospa zdravnica!

(*Prihajajo.*)

Jetika (*jih zagleda in zbeži*).

Smrt: Torej ta tudi! — Ta tudi, ki je bila moje najtrdnjše in zadnje upanje! — Kaj naj še rečem? S čim naj se tolažim? Gospodinja! Če mi tudi preženeš vse znane in neznane bolezni, mene pa vendar ne boš! Božja dekla sem. Toda pohvaliti moram tebe, ko moje pomočnice več pohvale ne zaslužijo. Kjer je v hiši red in snaga, bolezni ne prestopijo rade praga. Čisti zrak in solčna gorkota, to je res vsake hiše največja telesna dobrotà.

(Zastor.)

France Bevk: Prislinjenec.

(Kavkaška pravljica.)¹

ŽIVEL je človek, ki je bil bedast in len. Imel ni ničesar, delo je mrzil. Pri enem človeku si je izprosil kosila, pri drugem pijače, pri tretjem česa drugega. Tako se je prebil iz dneva v dan; ni poznal ne časti ne sramu. Imel je dobre sosede, ki so mu pomagali, četudi jim njegovo beračenje ni bilo po godu. Kjerkoli se je ta človek prikazal, so govorili: »Glejte prislinjenca! Že spet kaj potrebuje od nas.« Mož se je pa delal, ko da tega ne sliši — prosjačenja ni opustil. Končno se nihče več ni zmenil zanj.

To je bila za prislinjenca nekoliko sitna zadeva, toda delati — ne, delati pa ni hotel.

»Slabi so postali ljudje, še sočutja nimajo več z ubožkom! Obrnil se bom do tistega, ki je milostljivejši ko vsi ljudje.«

Poiskal je skrit kraj, dvignil roke proti nebu in moledoval: »Gospod Bog! Ti si me ustvaril, ti si Stvarnik sveta! Beden sem, daj mi, da bom živel!«

¹ Kavkaz je gorata dežela ob Črnem morju blizu Turčije; spada pod Rusijo. Ljudje na Kavkazu so lepi: jahajo konje, puško na rami, nož in pištolo za pasom. Če se jim zameriš — pumf — pa te ni. Pravljičice imajo lepe; take, kakršnih še nikoli slišali niste.

Nič mu ni priletelo, naj se je še tako oziral proti nebu in iskal. V drugič, v tretjič je ponovil svojo molitev.

»Ha, ha, ha,« se je oglasilo v njegovi bližini, »le na široko odpri usta, da bo kaj priletelo vanje!« Otroci iz sosesčine so stali okrog njega in ga zasmehovali. Prisljinjec, ki mu to ni bilo všeč, je sklenil, da spleza na visoko goro, kjer bo Bogu bliže in kjer ne bo ljudi, da bi se norčevali iz njega.

Na poti ga je srečal volk.

»Človek, človek, kam pa greš?« ga je vprašal.

»K Bogu,« je odgovoril prisljinjec.

»Če je tako, poizvej sledeče: od vsake žive živali sem jedel, a se nisem zdebelil. Vprašaj, kaj naj jem. Počakal te bom, da se vrneš.«

»Dobro, dobro,« je odgovoril prisljinjec in šel dalje.

Prišel je do starega hrasta.

»Človek, kam greš?« ga je vprašal ta.

»K Bogu.«

»Če je resnica, napravi mi uslugo in poizvej, zakaj sem se po eni strani posušil.«

»Prav rad ti ustrezem,« je rekel prisljinjec, spel dalje in prišel do reke.

»Človek, človek! Kam greš?« mu je zaklicala neka riba iz vode.

»K Bogu.«

»Prosim, prosim, poizvej, zakaj sem na levem očesu slepa.«

»Prošnja je lahka, spolnil jo bom,« je odgovoril prisljinjec in šel dalje. Ko je prišel na vrh gore, je stal jelen pred njim in ga je vprašal, kaj tam išče.

»Z Bogom bi rad govoril, zato sem prišel sem gor.«

Jelen je bil dobra žival, zato mu je dejal:

»Ti si zdajci na hribu; če bi pa rad še više, naj ti bo lestvica moje rogovje.«

Prisljinjec je dobro slišal, hitro razumel, se vzel na jelena in splezal po njegovem rogovju kar se je dalo visoko. Nenadoma je zaslišal glas od zgoraj.

»Zemljan, kam hočeš?«

»K tebi, Najmilostljivejši!« je odgovoril prisljinjec in vse ga je spreletelo.

»Kaj bi rad?«

»Gospod, nimam, od česar bi živel, bodi mi milostljiv!«

»Vrni se domov, našel boš, česar iščeš,« je odgovoril Najvišji.

Prisljinjec je povedal še željo volka, hrasta in ribe, dobil naprošeni odgovor, se zahvalil Najvišnjemu, se zahvalil tudi jelenu in se vračal domov. Tako je bil vesel, da je bolj plesal nego hodil. Kmalu je prišel do reke.

»No?« ga je vprašala riba.

»V tvoji levi škrgi tiči biser, izlušči ga in boš videla znova,« je bil odgovor.

»Če si tako dober, pomagaj mi!« je prosila riba. Prisljinjec ji je vzel biser iz škрге in riba je spet videla na svoje levo oko. V zahvalo mu je darovala biser, on ga je pa vrgel v vodo.

»Čemu mi bo? Saj itak dobim doma vsega, česar potrebujem,« je dejal ošabno in šel dalje.

»Ta je na debelo neumen,« si je mislila riba in vesela odplavala.

Prisljinjec je prišel do hrasta.

»Ali si kaj izvedel?« ga je vprašal ta.

»Seveda. Pod tvojo posušeno stranjo leži vrč zakopan; izgrebi ga in sokovi bodo znova našli pot iz zemlje v tvoje deblo.«

Hrast ga je prosil pomoči. Prislinjenc se ni dal dolgo prositi. Kopal je v zemljo na posušeni strani drevesa. Vrč je bil navrhan zlata in srebra. Hvaležni hrast je bogastvo daroval rešitelju.

»Kaj bom s tem, če pa imam zadosti živeža doma,« je odgovoril mož in brenil lonec, da se je zlato in srebro usulo v prepad.

»Ta je pa bedak,« si je mislil hrast. »Če sam ne rabi tega, pa bi bil lahko drugim ljudem dal.« Drevo je potreslo svoje listje v znamenje, kako se nad tem človekom čudi.

Prislinjenc je prišel do volka.

»Kakšen odgovor mi prinašaš?« ga je vprašal ta.

»To ti moram povedati, da te bo le človeško meso zdebilo.«

»Tako, tako! No, saj si ti tudi človek,« je rekel volk in mu pregriznil vrat...

Naslednjega dne so našli pastirji cape krvave obleke in jih prinesli v vas. Spoznali so obleko prisljnjenca in so ga pomilovali, četudi ga niso mogli trpeti. Neki starček je dejal otrokom:

»Tu se nazijajte! Kdor hoče živeti, se mora pri delu vrteti. Za lenuha ni kruha. In njegovo življenje, njegova smrt sta za jok, sta za smeh!«

M A L I U M E T N I K

Lepljene slike.

Kadar godujejo tete, strici, babice in dedje, se jih spomnite s kito cvetja ali vsaj z voščilno razglednico, če živé daleč od vas. Dan pred godom stopite v papirnico in kratkomalo izberete tiskano razglednico, ki ni niti delo domačega umetnika. Navadno je to cenena, neokusna in brezmiselna tuja roba, tuja tudi namenu, ki bi mu naj rabila.

Nikar več tako, deca! Ko se približuje god, kupite v papirnici pisanih, živo-barvnih papirjev in trd risalni list, vzemite škarje v roke, postavite lepilo (gumi arabicum) na mizo, priostrite svinčnik in hajd na delo! Kdor je dober risar, si lahko sam sestavi sličico. A da vam bo začetek lažji, prinaša »Vrtče« v tej številki dve predlogi, godovno in navadno razglednico.

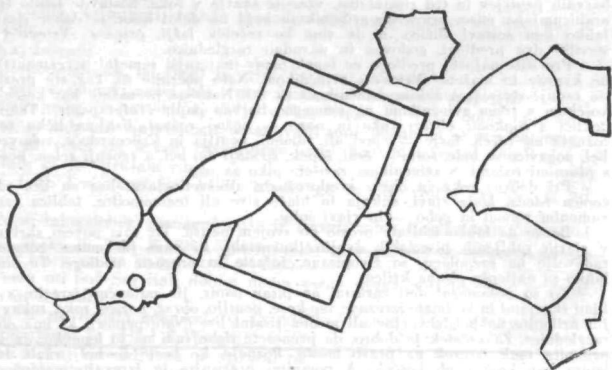
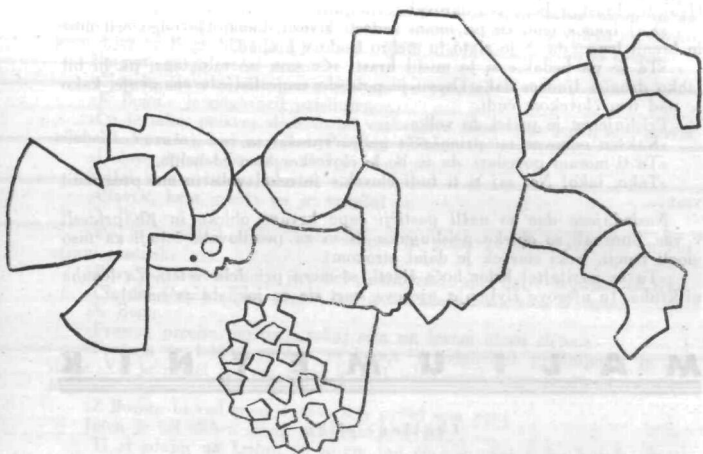
Prerisite najprej predlogo na tenek papir (najtanjši »umetni pergament«), da ne kvarite in mažete »Vrtca« s svinčnikom. Nato počrtnite to, kar ste prerisali, na zadnji strani z mehkim svinčnikom (št. 1.). Nato prinašate kar košček za koščkom s tršim svinčnikom na primerno barvan papir (Tafet papir). Tako pri deklici s šopkom: obraz, roke in noge — nežno rožnat, lisa na ličku temno rožnata ali rdeča, lasje — rjavi ali rumeni, pentlja in krilca rdeče, rokavec — bel, nogavice — bele, šolni — črni, šopek, spodnji del bel, a zgornji zelen, posejan s pisanimi rožami. S svinčnikom zarišete piko za oko.

Pri dečku: roka in obraz svetlorožnata ali svetlorjava, lisa na licu rdeča, čepica rdeča, lasje rjavi, suknja in hlače sive ali temnomodre, tablica črna z rumenim robom in gobo — in rjavi šolni.

Barve pa lahko izbirate prosto po svojem okusu. Tu vam povem skrivnost: v starih rabljenih pisemskih ovojih (kuvertah), ki vam jih mama gotovo da radevolje na razpolago, so živopisane, rožaste in progaste podloge. Te služijo lahko za najlepša pisana krilca.

Ko so posamezni deli zarisani na pisan papir, jih natančno izrežite s tankimi škarjami in ko imate izrezane vse kose, pentljo, obraz, nožice, roko, rokav itd., jih prilepite na bel, siv, rjav ali moder risalni list (Naturpapier), ki ima obliko razglednice. Za začetek je dobro, da prenesete risbo tudi na to lepenko, da lažje prilepite vsak izrezek na pravo mesto. Pozneje, ko boste že bolj znali, lahko lepitate kar košček ob košček. A pomnite: prerusajte in izrezujte natančno! S površnostjo si le otežkočite delo.

Kdor bo razglednico izdelal lepo in natančno, jo lahko pošlje uredništvu »Vrtca«, ki bo najboljše izdelano nagradilo.

Modrost v pregovorih domačih in tujih

Ovca.

Ponižnih ovc gre veliko v en hley.
Ovca gre le za ovco.
Če ena ovca zbeži, zbeže vse.
Ovca ne grize ovce.
Ovce hočejo soli, a kmet svobode.
Čigar je ovca, tega je volna.
Ovco smeš striči, ne pa dreti.
Ovco strizi, dokler ima volno.
Ovce, ki se med grmovjem pasejo, nimajo goste volne.
Suho ovco vsa jagnjeta molzejo.
Ovca, ki najbolj vpije, da najmanj mleka.
Tudi ovce čutijo, če ima ovčar slabo letino.
Tudi ovco prime jeza.
Ovca cela in volk sit, to ne more bit'.
Ovco, ki sama hodi, volk požre.
Ovca lahko volku uide, a človeku ne.
Če je ovca ukradena, je volk vzrok.
Kdor se ovco dela, ga volk sne.
Ena garjeva ovca vso čredo natrkne.
Ni ovce tako garjeve, da bi je volk ne pozelel.
Kruljeva ovca in dobra misel radi zamudita.

R e k i.

Ovca volku vodo kali.
Ovco striči.
Potrpežljiv ko ovca.

Na Gorenjsko!

(Bistriška.)

Bela Ljubljana je še vsa zaspana. Celó solnce, ki plove nad njo, mežika le z enim očesom, kakor da ga je sram »Ljubljančev-zaspancev«.

Glavni kolodvor! Stotero slik se nam nudi, a ni časa gledati okoli sbe. Vozni listki so kupljeni, vlak Ljubljana—Bohinjska Bistrica stoji na progi in čaka hropeč, koga še sprejme. Koga? Nas šz. Petero nas je: Peterček, Janko, Metka, Polonica in teta Elca. Le hitro vstopimo, otroci, da nam črna pošast ne ubeži! Vstopimo v voz III. razreda, saj smo otroci brez visokih želj, samo da pridemo v beli smejoči se svet.

V kotu kraj desnega okna dremlje nadložna ženica, vsa uboga in vela. S potrjim smehom v očeh nas pozdravi. Vidi pred seboj smejočo se mladost, svojo rožnato preteklost.

Komaj smo posedli, že zapiska vlak, zahrope lokomotiva in nas odpelje srečne, presrečne proti lepi Gorenjski.

Čisto malo časa se vozimo, že kliče sprevodnik: »Ljubljana — državni kolodvor.«

»Teta Elca, ali sta v Ljubljani dva kolodvora?« poizveduje Janko, ki se danes prvič vozi z vlakom. — »Še celo tri kolodvora ima Ljubljana!« uči teta Elca. — Pred nami je Šiška — ljubljansko predmestje. Na levo stran vrhu grička je hōtel Bellevue (slovenski bi se reklo: lepi pogled). In res je pogled z onega grička prekrasen po vsej dolini daleč na okrog.

Sredi med visokimi hišami se beli nova šišenska cerkev, ki pa še ni vsa dozidana. Vlak drči naprej, lokomotiva poje. Na desni hišice, na levi hišice, med njimi se pa vleče kakor bel trak državna cesta na Gorenjsko.

Solnce je ravno prodrlo megleni zastor in objelo s svojimi žarki še vso rosno krajino. Vse blesti, žari. Na levi strani nas zvesto spremlja pobožje nizkega gričevja, vmes beli Rožnik — danes drhte na njem vse barve jezenskih krasot. Desna stran je posuta s samim poljem: na njem zori ajda in kliče čebelice v svatovanje. Na bilkah blesti rosa, trepetajoči biseri se užigajo in ugašajo. Tam, čisto v kotu, naše divne planine...

Protí Vižmarjem nas vleče vlak. — »Veste, otroci, odkod to ime? — Nič ne veste — seveda ne!« se šali teta Elca. »Poglejmo tja na desno. Dva visoka hriba se naslanjata drug na drugega. Ondi se beli cerkvica, ki je posvečena Materi božji — to je Šmarna gora (671 m). Zahodnemu hribu je ime Grmada (675 m). Okoli in okoli pod Šmarno goro in Grmado je mnogo lepih vasic, a prva vas je bila ta, ki ji pravijo »Vižmarje«. V tej vasi sta živela pred mnogimi leti dva premožna kmeta. Eden od njiju je bil silno lakomen in je hotel svojemu sosedu na goljufiv način ugrabiti kos njegove zemlje. Gresta neko nedeljo popoldne po polju ogledovat, kako raste žito in cvete trava. Pa prvi drugi kmet: »Viš, Marija (na Gori) bo povedala, ali je zemlja tvoja ali ni.« In glej! Tik nad cerkvico se je prikazalo čudno znamenje, ki je rastle in rastle in narastle v ime »Matijčeva«. Drugi kmet se je klical za Matijca. Ime Vižmarje je potem kraju ostalo.«

Na Grmadi in Šmarni gori so pred stoletji, ko so pustošili divji Turki naše lepe slovenske kraje, kurili ljudje žalostne kresove — grmade, ki so oznanjale daleč na okoli, da se bliža deželi turški sovražnik. Kolikokrat je pač šmarnogor-

ska Marija gledala žalostna po dolini, po naših slovenskih vaseh, po naših kmetih-trpinih, ko jih je strahoval in trpinčil turški bič!

Tik ob železniški progi malo pred postajo Vižmarje nas pozdravi mogočna bela stavba. Obdaja jo lep ograjen vrt. To je zavod sv. Stanislava ali škofova gimnazija. V tem zavodu se uči in se je že izučilo mnogo slovenskih mož, ki so že in bodo še našemu narodu koristili s svojim znanjem. Škoda, da si danes zavoda znotraj ne moremo ogledati! Železni vranec nas tira mimo postaje Vižmarje kar naprej.

Na desni strani se nam smehlja Sava — vsa živahna in glasna. Saj jo boža solnce in v njenih valovih plešejo žarki. Potaplja se in dvigajo kakor srebrne lučke. (Nadaljevanje.)

Ena mačka in pol sne eno miš in pol v eni minuti in pol. Koliko mačk je treba, da snedo 60 miši v 30 minutah?

Kruh.

Kaj pove ta napis v krogu? Natančno pogledj kruhe!

Rešilci in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista in se objavljajo le imena onih rešilcev, ki bodo rešili vse zagovetke — v prihodnji številki. — Kdor je izžreban, naj javi na upravnitvo Vrta (v Ljubljani, Sv. Petra c. 80) — ne na uredništvo! — kaj želi za nagrado.

Uganke, skrivalice in drugo.

Magični kvadrat.
(A. D. Ljubljana.)

a	u	a	a	a	a
a	a	a	a	a	a
g	g	g	g	g	g
k	k	k	k	k	k
n	n	n	n	n	n
u	u	u	u	u	u

Razvrsti te črke tako, da bodo počez in v prekotnicah iste besede.

Vabilo na naročbo

V novi obliki se vam predstavlja »Vrtec« za svojo šestdesetletnico. Da se čuti še mladega, naj priča srce na ovoju, zdravo, sveže srce. Iz srca raste cvetka, obletavajo ga ptičke.

Vpraša mamica, atek, radoveden si ti, se čudi bratec: Kaj pomeni ta ovojna slika? — To srce je tvoje srce, ljubi otrok; tvoje srce, ki ga želi ta poučni in zabavni list to šolsko leto pomagati obsejati, okopavati, pleti in zalivati. Ali ne bo prav, da mu rad izročiš svoje srce v obdelavo? Ako boš rahla, voljna greda, bo pognala iz tvojega srca dehteča cvetka čednosti. In ptičke miru, zadovoljnosti in radosti ga bodo obletavale.

Stopi med tiste, ki jih »Vrtec« vabi! Vse šolsko leto boš prijazne obdelave v »Vrtcu« vesel.

Kakor v minolem šolskem letu bo tudi v šolskem letu 1929/30 naročnina ta: »Vrtec« in »Angelček« bosta štala 22 Din, »Vrtec« sam 14 Din, »Angelček« sam 8 Din. Naročnino pošljite upravi »Vrtca« v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 80. Čekovni račun uprave ima številko 10.470.